

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL SKUNDO PRIEŠ KLAIPĖDOS APSKRITIES VYRIAUSIAJĄ POLICIJOS KOMISARIATĄ

2017-09-18 Nr. 4D-2017/1-666
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2017 m. gegužės 9 d. gavo advokato X (toliau vadinama – Pareiškėjas), atstovaujančio Y ir Z (toliau kartu vadinama ir – Pareiškėjo atstovaujami asmenys) interesams, skundą dėl Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato (toliau vadinama ir – Klaipėdos apskr. VPK) pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su informacijos apie atliekamą ikiteisminį tyrimą nesuteikimu ir pertekliniu prievartos priemonių naudojimu; 2017 m. gegužės 11 d. gavo skundo papildymo raštą dėl Klaipėdos apskr. VPK pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su galimai neteisėtu Y laisvės suvaržymu (toliau kartu vadinama – Skundas).

2. Pareiškėjas Skunde, be kitų aplinkybių, nurodo:

2.1. 2017 m. kovo 10 d. Klaipėdoje, ... gatvėje, įvyko konfliktas tarp nukentėjusiojo A. B. (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) ir Pareiškėjo atstovaujamo asmens (kaltininkai).

2.2. Po 2017 m. kovo 10 d. įvykusio konflikto Pareiškėjo atstovaujami asmenys nusprendė nevengti atsakomybės, nesislėpti nuo tyrimo, o vykti į policijos įstaigą ir prisipažinti atlikus neteisėtus veiksmus. Pareiškėjo atstovaujami asmenys sudarė sutartį su Pareiškėju dėl jų gynybos ir pavedė organizuoti jų atvykimą į policiją pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, tiriantį jų bylą. Pareiškėjas 2017 m. kovo 12 d. telefonu susisieko su policija, siekdamas sužinoti tyrimą atliekančio pareigūno pavardę, suderinti atvykimo į policijos įstaigą laiką; sužinojo, kad įvykis yra užregistruotas ir tyrimas bus atliekamas Klaipėdos miesto policijos komisariate. Pareiškėjui buvo pasiūlyta kreiptis pirmadienį (kovo 13 dieną). 2017 m. kovo 13 d. jis susisieko su Klaipėdos apskr. VPK Nusikalstamų veikų registravimo poskyrio pareigūnais, kurie informavo, kad tyrimas bus perduotas Kriminalinės policijos Nusikalstamų veikų nuosavybei tyrimo valdybai. Telefonu susisiekus su šios valdybos viršininku, jis paaiškino, kad yra gauta byla, kuri bus užvizuota ir konkrečiam pareigūnui paskirta kitą dieną. Iš policijos nepavykus gauti konkrečios informacijos apie tai, kas tiria bylą ir pas kurį pareigūną turi atvykti Pareiškėjo atstovaujami asmenys, Pareiškėjas kreipėsi į Klaipėdos apygardos prokuratūrą. Ten pavyko sužinoti, kad tyrimą kontroliuoja Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokuroras A. G. (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi). Pareiškėjas prokurorui telefonu pranešė apie įtariamųjų (Pareiškėjo atstovaujamo asmens) gynybą ir jų norą atvykti į policijos įstaigą. Prokuroras nurodė viską derinti su tyrimą atliekančia Klaipėdos apskr. VPK Kriminalinės policijos Organizuoto nusikalstamumo tyrimo valdybos (toliau vadinama – KP ONTV) tyrėja D. B. (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi). Tyrėja į paklausimą dėl atvykimo atsakė pranešianti, kai jai to reikės.

2.3. Z 2017 m. kovo 16 d. [pagal gautus duomenis, 2017 m. kovo 15 d.] buvo sulaikytas Klaipėdos apskr. VPK ir Lietuvos policijos antiteroristinės rinktinės „Aras“ (toliau vadinama ir – rinktinė „Aras“) pareigūnų. Z sulaikymo aplinkybės buvo plačiai aprašytos žiniasklaidos.

Pareiškėjas, atsižvelgęs į šias aplinkybes, mano, jog prokuroras ir policijos pareigūnai, žinodami apie įtariamųjų siekį atvykti į policiją ir dalyvauti tyrime, tyčia vengė geranoriško įtariamųjų atvykimo ir prisipažinimo, kad galėtų triukšmingai juos sulaikyti, nesant jokio poreikio naudoti perteklinę jėgą. Tai patvirtina ir aplinkybė, kad Y laisva valia atvyko į policiją ir buvo tyrėjos, be rinktinės „Aras“ pareigūnų pagalbos, sulaikytas jos kabinete.

2.4. Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 24 d. nutartimi, kuri buvo paskelbta 14.10 val., panaikinta ikiteisminio tyrimo teisėjos 2017 m. kovo 17 d. nutartis dėl Y suėmimo vienam mėnesiui. Apie 14.50 val. nuvykus į Klaipėdos apskr. VPK areštinę, Y tebebuvo suimtas ir laikomas areštiniėje. Pareigūnai teigė, kad negautas teismo sprendimas dėl šio asmens paleidimo į laisvę. Reikalaujant vykdyti advokato (Pareiškėjo) pateiktą teismo nutartį, areštinės darbuotojai paaiškino, kad suimtąjį išleis tik tyrėjos D. B. nurodymu arba tyrėjui atėjus išsivesti Y. Paaiškinus, jog pagal teismo nutartį ir įstatymą Y privalėjo būti išleistas į laisvę 14.10 val., pareigūnai laikėsi pozicijos, kad Y atgaus laisvę tik tyrėjos sprendimu. Y iš areštinės išleistas apie 15.15 val. (to įrodymas yra areštinės vaizdo įrašas), tačiau į laisvę nepateko, nes Organizuoto nusikalstamumo tyrimo valdybos pareigūnas, liepė kilti į 4-tą aukštą pas tyrėją D. B. Pažymima, jog Y į laisvę neišleistas ne dėl formalumų tvarkymo, nes, į areštinę 15.10 val. atėjus pareigūnui, iš kameros jis buvo išvestas per 5 minutes. Dėl vieną valandą trukusio neteisėto laisvės atėmimo peršasi išvada, kad galimai nėra patvirtintos tvarkos arba procedūros, pagal kurią, teismui priėmus sprendimą dėl asmens išleidimo į laisvę (panaikinus suėmimą arba paskirtą laisvės atėmimą), šis procesinis sprendimas nedelsiant patektų į suėmimą vykdančią įstaigą – areštinę ir būtų iš karto pradedamas vykdyti. Pareiškėjo nuomone, policijos įstaigos iš teismų nedelsiant per IBPS [Integruota baudžiamojo proceso sistema] gauna (arba turėtų gauti) sprendimus, susijusius su asmenų laisvės ribojimu, ir areštinės pareigūnai privalo nedelsdami išleisti asmenį į laisvę be papildomo ikiteisminio tyrimą atliekančio pareigūno leidimo.

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo įvertinti Skunde aprašytus pareigūnų veiksmus, nustačius teisės aktų pažeidimų, inicijuoti tarnybinius patikrinimus, taip pat ir suėmimą vykdančios įstaigos pareigūnų veiksmus reglamentuojančių atitinkamų teisės aktų pakeitimus.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Nustatytos reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Pareiškėjas kartu su Skundu Seimo kontrolieriui pateikė:

4.1. *advokatų kontoros, kurioje dirba Pareiškėjas, smulkią suteiktą telefono paslaugų ataskaitą*, kurioje užfiksuota, kad:

4.1.1. Pareiškėjas 2017 m. kovo 12 d. 10.24 val. kalbėjosi su abonentu, kurio telefono Nr. 8 700 60 710 [Klaipėdos apskr. VPK Operatyvaus valdymo skyriaus budėtojas], pokalbis truko 1,59 min.;

4.1.2. Pareiškėjas 2017 m. kovo 13 d. 8.27 val. kalbėjosi su abonentu, kurio telefono Nr. 8 700 60 911 [Klaipėdos apskr. VPK Sunkių nusikaltimų tyrimo skyriaus valdybos pareigūnas], pokalbis truko 1,24 min.;

4.1.3. Pareiškėjas 2017 m. kovo 13 d. 10.24 val. kalbėjosi su abonentu, kurio telefono Nr. 8 700 60 853 [Klaipėdos apskr. VPK Nusikaltimų nuosavybei tyrimo valdybos pareigūnas], pokalbis truko 2,07 min.;

4.2. *Pareiškėjo mobiliojo telefono sąskaitos išklotinę*, kurioje užfiksuota, kad:

4.2.1. Pareiškėjas 2017 m. kovo 13 d. 16.16 val. kalbėjosi su abonentu, kurio telefono Nr. 8 700 60 871 [Klaipėdos apskr. VPK Nusikaltimų nuosavybei tyrimo valdybos pareigūnas], pokalbis truko 3,06 min.;

4.2.2. Pareiškėjas 2017 m. kovo 13 d. 16.38 val. kalbėjosi su abonentu, kurio telefono Nr. 8 700 61 900 [Klaipėdos apskr. VPK Klaipėdos miesto policijos komisariato Kriminalinės policijos skyriaus Nusikalstamų veikų registravimo skyriaus pareigūnas], pokalbis truko 1,37 min.;

4.2.3. Pareiškėjas 2017 m. kovo 13 d. 16.45 val. kalbėjosi su abonentu, kurio telefono Nr. 8 700 61 900 [Klaipėdos apskr. VPK Klaipėdos miesto policijos komisariato Kriminalinės policijos skyriaus Nusikalstamų veikų registravimo skyriaus pareigūnas], pokalbis truko 1,26 min.;

4.3. 2017 m. kovo 14 d. 9.31 val. elektroninį laišką, kuris buvo siųstas adresais: romas.gervaitis@prokuraturos.lt; aidas.giniotis@prokuraturos.lt; alfonsas.motuzas@policija.lt; raimondas.vaitkevičius@policija.lt; jame Pareiškėjas nurodė: „Dėl penktadienio įvykio (nusikaltimo) iki šiol Klaipėdos AVPK, taip pat NNTV, niekas negali pasakyti, koks tyrėjas atlieka ikiteisminį tyrimą Nr. ... . Jei tirti bus pradėta ši ar artimiausią savaitę, būsiu dėkingas už informaciją, į kurią ikiteisminio tyrimo pareigūną kreiptis.“

Į šį laišką buvo atsakyta Klaipėdos apskr. VPK viršininko pavaduotojo R. V. (Seimo kontrolieriui vardas ir pavardė žinomi) 2017 m. kovo 14 d. 16.43 val. elektroniniu laišku, kuriame buvo pranešta, kad tyrimą atlieka „ONTV valdyba“;

4.4. 2017 m. kovo 14 d. 13.00 val. elektroninį laišką, Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV vyriausiosios tyrėjos D. B. atsiųstą Pareiškėjui, kuriame buvo nurodyta: „Ikiteisminis tyrimas Nr. ... yra mano žinioje. Būtinai jus informuosiu, kai tik suplanuosiu įtariamųjų apklausas“;

4.5. 2017 m. kovo 15 d. 8.56 val. elektroninį laišką, siųstą Klaipėdos apygardos prokuratūros prokurorui A. G., kuriame, be kitų aplinkybių, nurodoma, kad Pareiškėjas kreipiasi į šį pareigūną kaip į ikiteisminiam tyrimui, kuriame, turimais duomenimis, įtariami Pareiškėjo atstovaujami asmenys, vadovaujantį prokurorą, nes, nuo 2017 m. kovo 13 d. (pirmadienio) kontaktuojant su policija, nuo 2017 m. kovo 14 d. (antradienio) kontaktuojant su tyrėja D. B. bei siekiant suderinti įtariamų asmenų atvykimą į policijos įstaigą (pranešimų apie įtarimą įteikimui, apklausai ir kitų procesinių veiksmų atlikimui), atsisakoma derinti atvykimo laiką. Pareiškėjas prašė pavesti tyrėjai nustatyti apklausų datą, laiką bei vietą ir nedelsiant apie tai informuoti Pareiškėją;

4.6. teisinių paslaugų sutarčių Nr. 218 ir 219 išrašą, kuriuo patvirtinta, kad 2017 m. kovo 13 d. Pareiškėjas sudarė susitarimą su Pareiškėjo atstovaujamaisiais asmenimis dėl atstovavimo jų interesams ir gynybos ikiteisminio tyrimo Nr. ... metu Klaipėdos apskr. VPK, prokuratūroje, teisme, taip pat teikiant skundus Seimo kontrolierių įstaigai.

5. Seimo kontrolierius 2017 m. gegužės 16 d. raštu Nr. 4D-2017/1-666/3D-1454 kreipėsi į Klaipėdos apskr. VPK viršininką, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. birželio 14 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. birželio 9 d. Klaipėdos apskr. VPK raštą Nr. 30-S-23864(4.68) „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame nurodoma:

5.1. pagal nukentėjusiojo A. B. skundą dėl jo atžvilgiu padarytos nusikalstamos veikos 2017 m. kovo 10 d. (penktadienį) apie 14.20 val. Klaipėdos apskr. Klaipėdos miesto policijos komisariato (toliau vadinama – Klaipėdos miesto PK) Kriminalinės policijos skyriaus Nusikalstamų veikų registravimo poskyryje pradėtas ikiteisminis tyrimas Nr. ... . Nustačius, kad pradėtas ikiteisminis tyrimas nepriskirtas Klaipėdos apskr. VPK Klaipėdos miesto PK kompetencijai, vadovaujantis Lietuvos policijos generalinio komisaro 2014 m. spalio 17 d. įsakymu Nr. 5-V-890 patvirtinto Policijos įstaigų padalinių kompetencijų atlikti ikiteisminius tyrimus aprašo 13, 15 punktais, 2017 m. kovo 13 d. (pirmadienį) ikiteisminio tyrimo byla iš Klaipėdos apskr. VPK perduota Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV.

5.2. 2017 m. kovo 14 d., papildomos nukentėjusiojo A. B. apklausos metu, nustatyti galimi įtariamieji – Z ir Y.

5.3. Iki Z 2017 m. kovo 15 d. sulaikymo pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau vadinama ir – Baudžiamojo proceso kodeksas) 140 straipsnį (laikinas sulaikymas) ir Y laikino sulaikymo 2017 m. kovo 16 d. šie asmenys ikiteisminio tyrimo metu neturėjo jokio

procesinio statuso. Asmenys nebuvo informuoti apie Klaipėdos apskr. VPK pradėtą ir Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV atliekamą ikiteisminį tyrimą, nes, pagal Baudžiamojo proceso kodekso 166 straipsnio 4 dalį, apie pradėtą ikiteisminį tyrimą pranešama tik skundą, pareiškimą arba pranešimą padavusiam asmeniui. Pareiškėjo atstovaujami asmenys nebuvo šaukiami į apklausą kaip įtariamieji, nes jiems nebuvo surašyti pranešimai apie įtarimą. Nuo 2017 m. kovo 13 d. iki 2017 m. kovo 15 d. Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV vykdė kompleksinius ikiteisminio tyrimo veiksmus, tikrino ikiteisminio tyrimo metu iškeltas versijas dėl su organizuotu nusikalstamumu susijusių nukentėjusiojo ir potencialių įtariamųjų tarpusavio konflikto priežasčių bei motyvų, taip pat atliko kitus būtinus tyrimo veiksmus.

5.4. Nuo 2017 m. kovo 13 d. ikiteisminį tyrimą atliko Klaipėdos apskrities VPK KP ONTV 4-ojo skyriaus vyriausioji tyrėja D. B.

5.5. Baudžiamojo proceso kodekse nustatyta tvarka nebuvo gauta advokatų prašymų dėl ikiteisminio tyrimo veiksmų atlikimo su Pareiškėjo atstovaujamaisiais asmenimis. Z į Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV arba pas ikiteisminiam tyrimui vadovaujantį prokurorą pats neatvyko. 2017 m. kovo 14 d. 13.00 val. D. B. elektroniniu paštu pranešė Pareiškėjui, kad atlieka ikiteisminį tyrimą Nr. ... ir kad papildomai informuos apie planuojamas įtariamųjų apklausas. 2017 m. kovo 14 d. 13.03 val. Pareiškėjas elektroniniu paštu derino apklausų datas; jos buvo numatytos 2017 m. kovo 15 ir 16 dieną. 2017 m. kovo 14 d. 13.25 val. D. B. elektroniniu paštu pranešė advokatu – Pareiškėjui, kad apie ikiteisminio tyrimo veiksmus jis bus informuotas papildomai.

5.6. 2017 m. kovo 15 d. apie 14.25 val. advokatas A elektroniniu paštu D. B. informavo, kad jis yra Z gynėjas (pateiktas advokato orderis). 2017 m. kovo 15 d. apie 17.58 val. Pareiškėjas elektroniniu paštu informavo D. B., kad jis yra Y gynėjas (pateiktas advokato orderis). Laiške Pareiškėjas pranešė, kad kažkelintą kartą informuoja apie Y gynybą, tačiau tai buvo pirmas elektroniniu paštu gautas pranešimas šia tema ir gynybą patvirtinantis dokumentas.

5.7. Iki faktinio sulaikymo ikiteisminio tyrimo metu Z neturėjo jokio procesinio statuso, pats į Klaipėdos apskr. VPK neatvyko. 2017 m. kovo 15 d. apie 11.35 val. Z sulaikytas. Po laikino sulaikymo šis asmuo įgijo įtariamojo statusą, galėjo naudotis visomis įtariamojo teisėmis, jam buvo pasirašytinai išaiškinta teisė nuo sulaikymo ar pirmosios apklausos momento turėti gynėją. Įtariamojo Z apklausos metu dalyvavo gynėjas – advokatas A.

5.8. Ikitiesminis tyrimas Nr. ... pradėtas 2017 m. kovo 10 d. Nuo 2017 m. kovo 10 d. iki 2017 m. kovo 15 d. Z ir Y, taip pat jų advokatai, turėjo pakankamai laiko atvykti ir pas ikiteisminį tyrimą organizuojantį bei jam vadovaujantį prokurorą, ir į ikiteisminio tyrimo įstaigą (Klaipėdos apskr. VPK), tačiau to nepadarė. Apsiribota tik susirašinėjimu su pirmiau minėtais pareigūnais elektroniniu paštu.

Rinktinės „Aras“ kovotojai sulaikymo operacijai buvo pasitelkti turint duomenų, kad Z gali pasipriešinti. Siekta „išvengti galimo pavojaus ikiteisminį tyrimą atliekančių pareigūnų sveikatai“. Prievarta „panaudota adekvačiai ir proporcingai“, buvo atsižvelgta į konkrečią situaciją, nusikaltimo pavojingumo laipsnį, pobūdį bei individualias asmens savybes. Pavojaus Z gyvybei arba sveikatai nebuvo sukelta. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2004 m. vasario 18 d. įsakymu Nr. V-67 patvirtintuose nuostatuose nustatyta, kad rinktinė „Aras“ pagal kompetenciją dalyvauja sulaikant ginkluotus ir pavojingus (7.2 punktas) asmenis, įtariamus padarius nusikalstamas veikas (8.4 punktas). Z sulaikymo metu nesipriešino, nes sulaikymo veiksmus atliko uniformuoti ir ginkluoti rinktinės „Aras“ kovotojai.

5.10. Y uždarytas į areštinę 2017 m. kovo 16 d. apie 20.19 val. Nuo sulaikymo iki patalpinimo į areštinę momento Y įteiktas pranešimas apie įtarimą, atlikta jo apklausa, transporto priemonės apžiūra, krata gyvenamojoje vietoje. Y paleistas iš areštinės 2017 m. kovo 24 d. apie 15.10 val.

5.11. Teismo nutarties Y paleisti iš suėmimo nuorašą IBPS sistemoje tyrėja D. B. suformavo 2017 m. kovo 24 d. 14.54 val.

5.12. Teismo „nutartis dėl Y paleidimo iš suėmimo“ paskelbta 2017 m. kovo 24 d. 14.15

val. (užfiksuota teismo posėdžio protokole). Y paleistas iš areštinės 15.10 val. Laikotarpiu nuo nutarties paskelbimo iki faktinio asmens paleidimo iš areštinės, sulaikymo įstaigos pareigūnas praneša asmeniui apie paleidimą; asmuo susitvarko savo daiktus, ateina pas areštinės budėtoją, nustatoma paleidžiamo asmens tapatybė, po ko jis paleidžiamas iš areštinės. Iki teismo nutarties suformavimo IBPS ir Y faktinio paleidimo iš areštinės momento tyrėja D. B. vykdė procesinius veiksmus – kardomųjų priemonių paskyrimą Z.

5.13. Paleistas iš areštinės Y, taip pat ir Pareiškėjas, jų paprašius, patys nuėjo pas ikiteisminio tyrimo pareigūną. Y buvo paskirtos kardomosios priemonės – rašytinis pasižadėjimas neišvykti ir įpareigojimas periodiškai registruotis policijos įstaigoje. Y laisvė nebuvo suvaržyta.

5.14. Po paleidimo iš areštinės Y nebuvo kontroliuojamas policijos pareigūnų. Jam ir jo gynėjui (Pareiškėjui) buvo pasiūlyta atvykti pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, siekiant įgyvendinti nutarimą dėl kardomųjų priemonių paskyrimo. Kardomųjų priemonių paskyrimo metu dalyvavo ir Pareiškėjas.

6. Klaipėdos apskr. VPK kartu su 2017 m. birželio 9 d. raštu Nr. 30-S-23864(4.68) „Dėl informacijos pateikimo“ pateikė vaizdo įrašą, kuriame užfiksuota, kaip uniformuoti, kaukėti ir automatiniais šaunamaisiais ginklais ginkluoti rinktinės „Aras“ pareigūnai privažiuoja prie automobilių stovėjimo aikštelėje stovinčio pilkos spalvos automobilio, vienas iš rinktinės „Aras“ pareigūnų laiko nukreipęs ginklą į automobilio vairuotojo vietoje sėdintį asmenį [Z], kitas rinktinės pareigūnas prieina prie vairuotojo durelių, jas atidaro, vairuotojui [Z] išlipus iš automobilio rinktinės „Aras“ pareigūnas jį priremia prie automobilio, po to nuveda už automobilio ir paguldo jį pilvu ant žolės, vienas iš rinktinės pareigūnų asmenį [Z] laiko keliu prispaudęs į nugarą ir uždeda jam antrankius, atlieka paviršinę kratą.

7. Seimo kontrolierius 2017 m. gegužės 18 d. raštu Nr. 4D-2017/1-666/3D-1491 kreipėsi į Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinės „Aras“ vadą, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2017 m. birželio 7 d. Seimo kontrolierius gavo 2017 m. birželio 7 d. rinktinės „Aras“ vadovybės raštą Nr. 137-S-165(1.9) „Dėl informacijos pateikimo“, kuriame nurodoma, kad 2017 m. kovo 13 d. į Lietuvos policijos antiteroristinių operacijų rinktinės „Aras“ vadą žodžiu kreipėsi Klaipėdos apskr. VPK viršininko pavaduotojas R. V. dėl rinktinės „Aras“ pareigūnų pasitelkimo kovinei užduočiai vykdyti 2017 m. kovo 14 ir 15 dienomis bei nustatyta tvarka pateikė prašymą. Prašyme buvo akcentuojama, kad įtariamai asmenys gali būti ginkluoti bei sulaikomi priešintis.

Skundo tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

8. Lietuvos Respublikos Konstitucijos:

20 straipsnis „Žmogaus laisvė neliečiama.

Niekas negali būti savavališkai sulaikytas arba laikomas suimtas. Niekam neturi būti atimta laisvė kitaip, kaip tokiais pagrindais ir pagal tokias procedūras, kokias yra nustatęs įstatymas.

Nusikaltimo vietoje sulaikytas asmuo per 48 valandas turi būti pristatytas į teismą, kur sulaikytajam dalyvaujant sprendžiamas sulaikymo pagrindumas. Jeigu teismas nepriima nutarimo asmenį suimti, sulaikytasis tuojau pat paleidžiamas.“

9. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso:

9.1. 11 straipsnis „*Proporcingumo principo laikymasis taikant procesines prievartos priemones ir atliekant tyrimo veiksmus*“

„1. Procesinės prievartos priemonės turi būti taikomos tik tais atvejais, kai be jų negalima pasiekti reikiamų proceso tikslų. Bet kokios procesinės prievartos priemonės taikymas turi būti nedelsiant nutrauktas, kai tai tampa nereikalinga“;

9.2. 48 straipsnis „Gynėjo teisės ir pareigos“

„2. Gynėjas privalo:

1) panaudoti visas įstatymuose nurodytas gynybos priemones ir būdus, kad būtų nustatytos aplinkybės, teisinančios ginamąjį ar lengvinančios jo atsakomybę, ir teikti ginamajam reikiamą teisinę pagalbą“;

9.3. 119 straipsnis „Kardomųjų priemonių paskirtis“

„Kardomosios priemonės gali būti skiriamos siekiant užtikrinti įtariamojo, kaltinamojo ar nuteistojo dalyvavimą procese, netrukdomą ikiteisminį tyrimą, bylos nagrinėjimą teisme ir nuosprendžio įvykdymą, taip pat siekiant užkirsti kelią naujoms nusikalstamoms veikoms“;

9.4. 140 straipsnis „Laikinas sulaikymas“

„1. Prokuroras, ikiteisminio tyrimo pareigūnas ar kiekvienas asmuo gali sulaikyti asmenį, užkluptą darant nusikalstamą veiką ar tuoj po jos padarymo“;

9.5. 182 straipsnis „Šaukimas į apklausą“

„1. Asmuo iškviečiamas į apklausą šaukimu. Jame nurodoma: kas ir dėl ko šaukiamas, kur ir pas ką atvykti, atvykimo data ir valanda, šio Kodekso 163 straipsnyje numatytos neatvykimo pasekmės.

2. Asmuo į apklausą taip pat gali būti šaukiamas telefonu ar kitais būdais. Šiais atvejais už neatvykimą negali būti taikomos šio Kodekso 163 straipsnyje numatytos procesinės prievartos priemonės.“

10. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo:

10.1. 44 straipsnis „Advokato teisės“

„Advokatas, vykdydamas advokato veiklą, turi teisę:

1) gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų veiksmingoms teisinėms paslaugoms teikti reikalingą valstybės ir savivaldybių institucijų turimą ar kontroliuojamą informaciją, dokumentus, jų nuorašus arba motyvuotą atsisakymą juos pateikti. Advokato kreipimesi turi būti pateikti duomenys, įrodantys prašomų pateikti dokumentų ar jų nuorašų ryšį su teisinių paslaugų teikimu“;

10.2. 48 straipsnis „Kliento ir advokato susitarimas“

„1. Klientas su advokatu, advokatais ar advokatų profesine bendrija dėl teisinių paslaugų susitaria pasirašydami sutartį. Šių sutarčių apskaita tvarkoma ir jos saugomos advokato darbo vietoje ar advokatų profesinės bendrijos buveinėje.

2. Valstybės garantuojamai teisei pagalbai teikti advokatas gali būti skiriamas įstatymų nustatyta tvarka“;

10.3. 49 straipsnis „Advokato įgaliojimų iforminimas“

„1. Atlikdamas pavedimus pagal susitarimą ar paskyrimą, advokatas pateikia sutartį dėl teisinių paslaugų ar šios sutarties išrašą, advokato orderį baudžiamajame procese arba sprendimą dėl valstybės garantuojamos teisinės pagalbos suteikimo.“

11. Lietuvos Respublikos policijos įstatymo:

11.1. 2 straipsnis „Pagrindinės šio įstatymo sąvokos“

„2. Fizinė prievarta – fizinės jėgos ir (ar) specialiųjų priemonių naudojimas.

[...]

9. Prievarta – policijos veiklos metodas, kuriuo siekiama įgyvendinti policijai pavestus uždavinius ir kuris taikomas, kai nevykdomi policijos reikalavimai ar nurodymai arba siekiama išvengti pavojaus. Pareigūnas įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka gali naudoti psichinę ar (ar) fizinę prievartą.

10. Psichinė prievarta – įspėjimas apie ketinimą naudoti fizinę prievartą, šaunamąjį ginklą arba sprogmenis. Psichinei prievartai prilyginamas specialiosios priemonės ar šaunamojo ginklo parengimas prireikus naudoti“;

11.2. 4 straipsnis „Policijos veiklos principai“

„2. Policijos veikla grindžiama profesinės etikos, pagarbos žmogaus teisėms, humanizmo, visuomenės moralės, teisėtumo, politinio neutralumo, veiklos viešumo ir konfidencialumo derinimo, tarnybinio pavaldumo, subsidiarumo, taip pat prievartos naudojimo tik būtiniais atvejais ir jos panaudojimo proporcingumo principais“;

11.3. *27 straipsnis „Prievartos naudojimo sąlygos“*

„1. Pareigūnas turi teisę panaudoti prievartą tik tarnybinio būtinumo atvejais ir tik tiek, kiek to reikia tarnybinėms pareigoms įvykdyti. Pareigūnas naudoti prievartą privalo adekvačiai esamoms aplinkybėms ir proporcingai esamam pavojui, atsižvelgdamas į konkrečią situaciją, teisės pažeidimo pobūdį, intensyvumą ir individualias pažeidėjo savybes. Fizinė prievarta naudojama tik tada, kai psichinė prievarta buvo neveiksminga arba kai bet koks delsimas kelia pavojų pareigūno ar kito asmens gyvybei ar sveikatai.“

12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimu Nr. 875 patvirtintų Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių (toliau vadinama – Asmenų prašymų nagrinėjimo taisyklės):

12.1. *26 punktas* – „Atstovaujamo asmens vardu į instituciją kreipdamasis asmens atstovas savo prašyme turi nurodyti savo vardą ir pavardę, adresą arba kitus kontaktinius duomenis, pagal kuriuos pageidauja gauti atsakymą, taip pat atstovaujamo asmens vardą ir pavardę (jeigu kreipiamasi fizinio asmens vardu) arba pavadinimą, (jeigu kreipiamasi juridinio asmens vardu) ir pateikti atstovavimą patvirtinantį dokumentą ar jo kopiją“;

12.2. *41 punktas* – „Asmenų prašymai, pateikti raštu nesilaikant Taisyklių 26 ir 27 punktuose nustatytų reikalavimų, nenagrinėjami. Per 5 darbo dienas nuo prašymo užregistravimo institucijoje asmeniui išsiunčiama informacija apie prašymo nenagrinėjimo priežastis. Jeigu prašyme nenurodytas adresas, kuriuo asmuo pageidauja gauti atsakymą, informacija apie prašymo nenagrinėjimo priežastis teikiama pagal kitus prašyme nurodytus asmens kontaktinius duomenis, išskyrus atvejus, kai prašyme jokių kitų asmens kontaktinių duomenų nenurodyta.“

13. Policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcijos, patvirtintos Lietuvos policijos generalinio komisaro 2015 m. vasario 10 d. įsakymu Nr. 5-V-139 „Dėl policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcijos patvirtinimo“ (toliau vadinama – Policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcija):

13.1. *68 punktas* – „Pagrindas paleisti sulaikytą, suimtą asmenį iš policijos areštinės yra:

[...]

68.2. kardamosios priemonės panaikinimas;

[...]“;

13.2. *72 punktas* – „Jei pareigūnas, atliekantis tyrimą byloje, arba jo vadovas, arba raštu įgaliotas pareigūnas (nuo 17 iki 8 val.), pateikus policijos areštinės vadovo (jo nesant – policijos areštinės budėtojo) funkcijas atliekančiam pareigūnui nutarimą paleisti sulaikytąjį, suimtąjį, nedalyvauja jį paleidžiant, asmenį policijos areštinės pareigūnai paleidžia tik prieš tai susisiekę su nutarimą paleisti surašiusiu pareigūnu arba jo vadovu. Jeigu nutarimas paleisti sulaikytąjį, suimtąjį į policijos areštinę perduodamas IBPS priemonėmis, papildomai susisiekti su pareigūnu, atliekančiu tyrimą toje byloje ar jo vadovu, nebūtina“;

13.3. *73 punktas* – „Nutarimas paleisti asmenį ir įgaliojimas tvirtinami antspaudu. Jeigu nutarimas paleisti sulaikytąjį, suimtąjį rengiamas IBPS, į policijos areštinę IBPS priemonėmis perduodamas šio elektroninio dokumento nuorašas su metaduomenimis arba popierinė suskaitmeninta kopija. Tokiu atveju dokumento originalo pateikti nebūtina“;

13.4. *74 punktas* – „Nutarimas, nuosprendis ar nutartis paleisti asmenį iš policijos areštinės turi būti surašomi aiškiai, be taisyčių. Prieš paleisdamas asmenį, policijos areštinės vadovo (jo nesant – policijos areštinės budėtojo) funkcijas atliekantis pareigūnas privalo nustatyti

paleidžiamo asmens tapatybę ir tik tada asmenį paleisti. Paleidžiant asmenį iš policijos areštinės, būtina pateikti nutarimo, nuosprendžio ar nutarties dėl asmens paleidimo originalą. Jei asmens paleidimo dokumento originalo nedelsiant pristatyti neįmanoma, asmens paleidimas gali būti vykdomas vadovaujantis faksu, elektroniniu paštu ar per informacines sistemas gautu skenuotu dokumentu (originalas pristatomas vėliau), prieš tai susisiekus su nutarimą, nuosprendį ar nutartį priėmusiu ikiteisminio tyrimo pareigūnu, prokuroru ar teismo atstovu. Jeigu nutarimas ar nutartis paleisti sulaikytąjį, suimtąjį rengiamas IBPS, į policijos areštinę IBPS priemonėmis perduodamas šio elektroninio dokumento nuorašas su metaduomenimis arba popierinė skaitmeninė kopija ir dokumento originalo pateikti nebūtina“;

13.5. 76 *punktas* – „Sulaikytasis arba suimtasis iš teismo salės paleidžiamas tuojau pat, vadovaujantis teismo nuosprendžiu, nutartimi ar nutarimu, gavus rašytinį teismo nuosprendį, nutartį ar nutarimą. [...]“

Skundo tyrimui reikšminga teismų praktika

14. Europos Žmogaus Teisių Teismas byloje *Bouyid prieš Belgiją* (2015 m. rugsėjo 28 d. sprendimas) pažymėjo, kad asmens laisvės atėmimo atveju arba tiesiog jam susidūrus su teisėsaugos pareigūnais, bet koks fizinės jėgos panaudojimas, jei jis nėra griežtai būtinas dėl šio asmens elgesio, žemina žmogaus orumą ir iš esmės nėra suderinamas su Konvencijos 3 straipsnyje numatyta teise.

Tyrimo išvados

15. Atsižvelgiant į Skunde nurodytas aplinkybes, tyrimo metu surinktą informaciją ir teisinį reglamentavimą, tyrimo išvados bus pateikiamos dėl kiekvienos iš šių dalių atskirai:

- 15.1. dėl informacijos nepateikimo Pareiškėjui;
- 15.2. dėl proporcingumo principo taikymo naudojant prievartos priemones;
- 15.3. dėl Y neteisėto laisvės suvaržymo.

Dėl informacijos nepateikimo Pareiškėjui

16. Pareiškėjas Skunde nurodo, kad po 2017 m. kovo 10 d. (penktadienis) įvykio Pareiškėjo atstovaujami asmenys sudarė teisinių paslaugų sutartį su Pareiškėju dėl jų gynybos, Pareiškėjui pavedė organizuoti jų atvykimą į policiją pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, tiriantį jų bylą. Pareiškėjas 2017 m. kovo 12 d. (sekmadienį) telefonu kreipėsi į policiją, siekdamas sužinoti tyrimą atliekančio pareigūno pavardę, suderinti atvykimo į policijos įstaigą laiką. Be to, sužinojo, kad su Pareiškėjo atstovaujamaisiais asmenimis siejamas įvykis yra užregistruotas ir tyrimas bus atliekamas Klaipėdos miesto PK, Pareiškėjui pasiūlyta kreiptis pirmadienį (kovo 13 dieną). 2017 m. kovo 13 d. jis susisiekė su Klaipėdos apskr. VPK Nusikalstamų veikų registravimo poskyrio pareigūnais, kurie pranešė, kad tyrimas bus perduotas Kriminalinės policijos Nusikalstamų veikų nuosavybei tyrimo valdybai. Telefonu susisiekus su šios valdybos viršininku, jis paaiškino, kad yra gauta byla, kuri bus užvizuota ir konkrečiam pareigūnui paskirta tik kitą dieną. Iš policijos nepavykus gauti konkrečios informacijos apie tai, kas tiria bylą ir pas kurį pareigūną turi atvykti Pareiškėjo atstovaujami asmenys, Pareiškėjas kreipėsi į Klaipėdos apygardos prokuratūrą. Ten jis sužinojo, kad tyrimą kontroliuoja Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo skyriaus prokuroras A. G. Pareiškėjas prokurorui telefonu pranešė apie įtariamųjų (Pareiškėjo atstovaujamų asmenų) gynybą ir jų norą atvykti į policijos įstaigą. Prokuroras nurodė viską derinti su tyrimą atliekančia KP ONTV tyrėja D. B. Tyrėja į paklausimą dėl atvykimo 2017 m. kovo 14 d. atsakė pranešianti, kai jai to reikės.

17. Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad ikiteisminis tyrimas dėl Pareiškėjo atstovaujамų asmenų A. B. atžvilgiu galimai atliktų nusikalstamų veiksmų Klaipėdos apskr. VPK Klaipėdos miesto PK buvo pradėtas 2017 m. kovo 10 dieną. Susitarimą dėl Pareiškėjo atstovaujамų asmenų gynbos ir atstovavimo jiems Pareiškėjas sudarė 2017 m. kovo 13 dieną. Siekdamas sužinoti, koks ikiteisminio tyrimo pareigūnas atlieka šį ikiteisminį tyrimą, 2017 m. kovo 12–14 dienomis Pareiškėjas skambino kelių Klaipėdos apskr. VPK valdybų ir skyrių pareigūnams (šios pažymos 4.1–4.2 punktai), tačiau informacija apie tyrėją, atliekantį ikiteisminį tyrimą, jam nebuvo suteikta. 2017 m. kovo 13–14 dienomis Pareiškėjas į policijos ir prokuratūros pareigūnus kreipėsi elektroniniu paštu ir tik 2017 m. kovo 14 d. 13.00 val. elektroniniu paštu jam buvo pranešta, kad ikiteisminį tyrimą Pareiškėjo atstovaujамų asmenų atžvilgiu atlieka Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV tyrėjas D. B. Klaipėdos apskr. VPK Seimo kontrolieriui pateiktoje informacijoje (šios pažymos 5.1 punktas) nurodyta, kad ikiteisminį tyrimą dėl Pareiškėjo atstovaujамų asmenų nuo 2017 m. kovo 13 d. atliko Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV.

Taigi šių aplinkybių visuma leidžia daryti išvadą, kad informacija apie Pareiškėjo atstovaujамų asmenų atžvilgiu ikiteisminį tyrimą atliekantį pareigūną buvo suteikta tik praėjus dviem paroms nuo Pareiškėjo pirmojo kreipimosi į policijos įstaigą, ir tik po 1,5 darbo dienos Pareiškėjo itin aktyvių veiksmų, t. y. ne mažiau kaip 6 skambučių telefonu įvairiems Klaipėdos apskr. VPK pareigūnams (šios pažymos 4.1–4.2 punktai), ne mažiau kaip 3 kreipimusi elektroniniu paštu į Klaipėdos apskr. VPK pareigūnus ir Klaipėdos apygardos prokurorus (šios pažymos 4.3–4.5 punktai), nors nuo 2017 m. kovo 13 d. ikiteisminis tyrimas jau buvo priskirtas Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV pareigūnams (šios pažymos 5.1 ir 5.4 punktai).

18. Advokatūros įstatyme įtvirtinta advokato teisė gauti iš valstybės ir savivaldybių institucijų veiksmingoms teisinėms paslaugoms teikti reikalingą valstybės ir savivaldybių institucijų turimą ar kontroliuojamą informaciją. Šiuo atveju Pareiškėjas, kaip advokatas, kreipėsi į Klaipėdos apskr. VPK pareigūnus dėl informacijos apie ikiteisminį tyrimą atliekantį pareigūną, tokie jo veiksmai buvo tiesiogiai susiję su teisinių paslaugų teikimu Pareiškėjo atstovaujamiems asmenims.

Pažymėtina, kad Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėjas nesilaikė Advokatūros įstatyme numatytų reikalavimų pateikti duomenis apie prašomos pateikti informacijos ar dokumentų ryšį su teisinių paslaugų teikimu; atliekant pavedimus pagal susitarimą, pateikti sutartį dėl teisinių paslaugų arba šios sutarties išrašą, advokato orderį baudžiamajame procese. Kartu atkreiptinas dėmesys ir į aplinkybę, kad atlikto tyrimo metu nebuvo gauta duomenų apie tai, jog Pareiškėjui informacija apie jo atstovaujамų asmenų atžvilgiu atliekamą ikiteisminį tyrimą nebuvo suteikta dėl to, kad Pareiškėjas nepateikė teisinių paslaugų sutarties, jos išrašo arba advokato orderio. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad policijos įstaiga, siekdama ikiteisminio tyrimo greitumo ir efektyvumo, vadovaudamasi Asmenų prašymų nagrinėjimo taisyklių 26 ir 41 punktais, nustačiusi, kad nebuvo pateiktas asmens atstovavimą patvirtinantis dokumentas, turėjo pareigą informuoti Pareiškėją apie tai, kad trūksta atstovavimą patvirtinančių dokumentų (šios pažymos 12.1–12.2 punktai).

19. Atsižvelgiant į pirmiau nustatytą išdėstytą aplinkybių visumą, darytina išvada, kad Pareiškėjui nepagrįstai ilgai (1,5 darbo dienos) nebuvo suteikta informacija apie Pareiškėjo atstovaujамų asmenų atžvilgiu ikiteisminį tyrimą atliekantį pareigūną, nebuvo nurodyti atsisakymo pateikti prašomą informaciją motyvai. Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl informacijos nepateikimo Pareiškėjui pripažintina pagrįsta.

Lietuvos policijos generaliniam komisarui rekomenduotina imtis priemonių, kad ateityje pavaldžios policijos įstaigos, advokatams prašant, informaciją apie ikiteisminį tyrimą atliekantį pareigūną suteiktų per įmanomai trumpiausią laiką.

Dėl proporcingumo principo taikymo naudojant prievartos priemones

20. 2017 m. kovo 15 d. Z buvo sulaikytas Klaipėdos apskr. VPK bei rinktinės „Aras“ pareigūnų, nors Pareiškėjas ne kartą kreipėsi į policijos pareigūnus ir prokurorus dėl Z atvykimo apklausai į policijos įstaigą.

21. Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad 2017 m. kovo 13 d. Pareiškėjas su Z sudarė susitarimą dėl jo atstovavimo ir gynybos ikiteisminiame tyrime, atliekamame dėl 2017 m. kovo 10 d. įvykio. Pareiškėjas, kaip konstatuota šios pažymos 17 punkte, 2017 m. kovo 12–14 dienomis aiškinosi, koks ikiteisminio tyrimo pareigūnas atlieka minėtą ikiteisminį tyrimą. Išsiaiškinęs, kad ikiteisminį tyrimą atlieka Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV tyrėja D. B., Pareiškėjas ją informavo apie tai, kad jis gins Z interesus ikiteisminiame tyrime, prašė suderinti galimą jo atstovaujamo asmens apklausos laiką, tačiau tyrėja Pareiškėją informavo, kad „praneš kai tik suplanuos įtariamųjų apklausas“.

Seimo kontrolieriui rinktinės „Aras“ pateiktoje medžiagoje (šios pažymos 7 punktas) nurodoma, kad 2017 m. kovo 13 d. (pirmadienį) į rinktinės „Aras“ vadą žodžiu kreipėsi Klaipėdos apskr. VPK viršininko pavaduotojas R. V. dėl rinktinės „Aras“ pareigūnų pasitelkimo kovinei užduočiai vykdyti 2017 m. kovo 14 ir 15 dienomis bei nustatyta tvarka pateikė prašymą.

22. Baudžiamojo proceso kodekse įtvirtinta, kad procesinės prievartos priemonės turi būti taikomos tik tais atvejais, kai be jų negalima pasiekti reikiamų proceso tikslų. Policijos įstatymo 27 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad pareigūnas turi teisę panaudoti prievartą tik tarnybinio būtinumo atvejais ir tik tiek, kiek to reikia tarnybinėms pareigoms įvykdyti. Pareigūnas naudoti prievartą privalo adekvačiai esamoms aplinkybėms ir proporcingai esamam pavojui, atsižvelgdamas į konkrečią situaciją, teisės pažeidimo pobūdį, intensyvumą ir individualias pažeidėjo savybes. Laikinas sulaikymas yra procesinė prievartos priemonė, kuria siekiami užtikrinti asmens įtariamo nusikalstamos veikos padarymu dalyvavimą atliekant būtinuosius ikiteisminio tyrimo veiksmus (šios pažymos 9.3 punktas).

Pažymėtina, kad:

- Pareiškėjas 2017 m. kovo 13–14 dienomis Klaipėdos apskr. VPK pareigūnus, taip pat ir ikiteisminį tyrimą atliekančią pareigūnę, informavo apie tai, kad Pareiškėjas gins Z ikiteisminio tyrimo metu;
- Pareiškėjui 2017 m. kovo 14 d. elektroniniu laišku buvo pranešta apie tai, kad jis bus informuotas apie suplanuotas įtariamųjų (Pareiškėjo atstovaujamų asmenų) apklausas;
- Pareiškėjas 2017 m. kovo 15 d. ryte ikiteisminį tyrimą kuriojančią prokurorą informavo apie tai, kad ikiteisminio tyrimo pareigūnė, nenurodžiusi priežasties, atsisako derinti galimų įtariamųjų atvykimo apklausai laiką;
- Z 2017 m. kovo 15 d. 11.35 val. buvo sulaikytas Klaipėdos apskr. VPK KP ONTV bei rinktinės „Aras“ pareigūnų, panaudojant fizinę ir psichinę prievartą (šios pažymos 6; 11.1 punktai).

Nepaisant šių aplinkybių, akivaizdžiai leidžiančių konstatuoti Pareiškėjo atstovaujamų asmenų (įtariamųjų) valią atvykti pas ikiteisminio tyrimo pareigūną, Klaipėdos apskr. VPK pareigūnai nesiėmė priemonių pasinaudoti galimybe pasiekti procesinių tikslų, netaikant psichinės ir fizinės prievartos.

Atsižvelgiant į tai, kad baudžiamąjį procesą ir policijos veiklą reglamentuojančiuose įstatymuose leidžiama prievartos priemonės naudoti tik tada, kai be jų negalima pasiekti reikiamų proceso tikslų, ir įvertinus tai, kad Pareiškėjas siekė suplanuoti jo atstovaujamų asmenų apklausų laiką ir suderinti tai su ikiteisminį tyrimą atliekančia pareigūne; Klaipėdos apskr. VPK pareigūnams buvo žinoma aplinkybė, kad advokatas nori kartu su įtariamaisiais (Pareiškėjo atstovaujamaisiais asmenimis) atvykti į policijos įstaigą apklausai; tačiau įtariamųjų apklausos laikas nebuvo

suderintas ir Z 2017 m. kovo 15 d. buvo sulaikytas, prieš jį panaudojant fizinę ir psichinę prievartą, manytina, kad šiuo atveju nebuvo išnaudotos visos priemonės siekiant užtikrinti įtariamojo Z dalyvavimą procese nenaudojant prievartos priemonių.

Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl proporcingumo principo taikymo naudojant prievartos priemones pripažintina pagrįsta.

Lietuvos policijos generaliniam komisariui rekomenduotina imtis priemonių, kad pavaldžių policijos įstaigų pareigūnai prievartos priemones prieš asmenis naudotų tik išnaudojus kitas priemones tiems patiems tikslams pasiekti.

Dėl Y neteisėto laisvės suvaržymo

23. Pareiškėjas Skunde teigia, kad Klaipėdos apygardos teismo 2017 m. kovo 24 d. nutartimi, kuri buvo paskelbta 14.10 val., panaikinta ikiteisminio tyrimo teisėjos 2017 m. kovo 17 d. nutartis dėl Y suėmimo vienam mėnesiui. Apie 14.50 val. nuvykus į Klaipėdos apskr. VPK areštinę, Y tebebuvo suimtas ir laikomas areštinėje. Pareigūnai teigė, kad negautas teismo sprendimas dėl asmens paleidimo į laisvę. Reikalaujant vykdyti advokato pateiktą teismo nutartį, areštinės darbuotojai nurodė, kad suimtąjį išleis tik tyrėjos D. B. nurodymu arba tyrėjui atėjus išsivesti Y. Paaiškinimus, jog pagal teismo nutartį ir įstatymą Y privalėjo būti išleistas į laisvę 14.10 val., pareigūnai laikėsi nuostatos, jog Y atgaus laisvę tik tyrėjos sprendimu. Y iš areštinės išleistas apie 15.15 val. (tai patvirtina areštinės vaizdo įrašas), tačiau į laisvę nepateko, nes Organizuoto nusikalstamumo tyrimo valdybos pareigūnas liepė kilti į 4-ąjį aukštą pas tyrėją D. B. Pažymima, jog Y į laisvę neišleistas ne dėl formalumų tvarkymo, nes, į areštinę 15.10 val. atėjus pareigūnui, iš kameros jis buvo išvestas per 5 minutes. Dėl viena valandą trukusio neteisėto laisvės atėmimo, Pareiškėjo teigimu, peršasi išvada, jog galimai nėra nustatytos tvarkos arba procedūros, pagal kurią, teismui priėmus sprendimą dėl asmens išleidimo į laisvę (panaikinus suėmimą arba paskirtą laisvės atėmimą), šis procesinis sprendimas nedelsiant patektų į suėmimą vykdančią įstaigą – areštinę ir būtų iš karto pradėdamas vykdyti. Pareiškėjo nuomone, policijos įstaigos iš teismų nedelsiant per IBPS gauna (arba turėtų gauti) sprendimus, susijusius su asmenų laisvės ribojimu, ir areštinės pareigūnai privalo nedelsdami išleisti asmenį į laisvę be papildomo ikiteisminio tyrimo atliekančio pareigūno leidimo.

24. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad žmogaus laisvė yra neliečiama; niekas negali būti savavališkai sulaikytas arba laikomas suimtas; niekam neturi būti atimta laisvė kitaip, kaip tokiais pagrindais ir pagal tokias procedūras, kokias yra nustatęs įstatymas. Nusikaltimo vietoje sulaikytas asmuo per 48 valandas turi būti pristatytas į teismą, kur sulaikytajam dalyvaujant sprendžiamas sulaikymo pagrindumas. Jeigu teismas nepriima nutarimo asmenį suimti, sulaikytasis tuojau pat paleidžiamas.

Pagal Policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcijos 68.2 punktą, pagrindas paleisti sulaikytą, suimtą asmenį iš policijos areštinės yra kardomosios priemonės panaikinimas. Šios instrukcijos 76 punkte nurodyta, kad suimtas iš teismo salės paleidžiamas tuojau pat, vadovaujantis teismo nuosprendžiu, nutartimi ar nutarimu, gavus rašytinį teismo nuosprendį, nutartį ar nutarimą. Pagal Policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcijos 72 punktą, kai nutarimas paleisti suimtąjį į policijos areštinę perduodamas IBPS priemonėmis, papildomai susisiekti su pareigūnu, atliekančiu tyrimą toje byloje ar jo vadovu, nebūtina, pagal 73 ir 74 punktus, jeigu nutarimas arba nutartis paleisti sulaikytąjį, suimtąjį rengiamas IBPS, į policijos areštinę IBPS priemonėmis perduodamas šio elektroninio dokumento nuorašas su metaduomenimis arba popierinė skaitmeninė kopija ir dokumento originalo pateikti nebūtina. Taigi šių Policijos areštinių apsaugos ir priežiūros instrukcijos nuostatų visuma leidžia teigti, kad policijos areštinėje per IBPS gautas teismo sprendimas dėl kardomosios priemonės suėmimo panaikinimo suimtajam turi būti vykdomas

nedelsiant. Lietuvių kalbos žodyne nurodyta, kad *nedelsiant* reiškia – *negaištant; tuojau; nieko nelaukiant*.

Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad Klaipėdos apygardos teismas 2017 m. kovo 24 d. 14.15 val. paskelbė nutartį, kuria panaikino kardomosios priemonės suėmimo taikymą Y. Teismo nutartis buvo suformuota IBPS, tačiau Y iš policijos areštinės buvo paleistas tik 2017 m. kovo 24 d. 15.10 val. t. y., praėjus 55 minutėms po to, kai buvo priimtas teismo sprendimas paleisti Y iš suėmimo. Šios aplinkybės patvirtina tai, kad Y laisvė, nesant teisinio pagrindo, buvo suvaržyta 55 minutes.

25. Pagal Baudžiamojo proceso kodekso nuostatas, įtariamasis privalo dalyvauti baudžiamajame procese, kviečiamas atvykti pas ikiteisminio tyrimo pareigūną arba prokurorą.

Seimo kontrolieriaus atlikto tyrimo metu gauti duomenys patvirtina tai, kad Y po jo išleidimo iš areštinės buvo kviečiamas pas ikiteisminio tyrimo tyrėją D. B. dėl procesinių veiksmų atlikimo, t. y. kardomųjų priemonių paskyrimo (šios pažymos 5.12 punktą).

Tyrimo metu nebuvo gauta duomenų, kad, R. B. išleidus iš Klaipėdos apskr. VPK areštinės, jam būtų buvusi apribota laisvė arba prieš jį būtų panaudota kitokia prievarta, arba jis būtų prieštaravęs dėl vykimo pas tyrėją D. B.

26. Remiantis pirmiau išdėstytu nustatytu aplinkybių visuma, ypatingai atsižvelgiant į tai, kad Y Klaipėdos apskr. VPK areštinėje buvo laikomas 55 minutes, nesant tam teisinio pagrindo, konstatuotina, kad Y laisvė 2017 m. kovo 24 d. nuo 14.15 val. iki 15.10 val. buvo apribota neteisėtai.

Dėl šių priežasčių Skundo dalis dėl Y neteisėto laisvės suvaržymo pripažintina pagrįsta.

Lietuvos policijos generaliniam komisarui rekomenduotina imtis priemonių, kad pavaldžių policijos įstaigų pareigūnai teismų sprendimus, kuriais suimtiesiems panaikinama kardomoji priemonė suėmimas, po jų paskelbimo vykdytų nedelsiant ir suimtieji iš policijos areštinių būtų paleidžiami per įmanomai trumpiausią laiką.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

27. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, nusprendžia:

28.1. X skundo dalį dėl informacijos nepateikimo, pripažinti pagrįsta;

28.2. X skundo dalį dėl proporcingumo principo taikymo naudojant prievartos priemonės pripažinti pagrįsta;

28.3. X skundo dalį dėl Y neteisėto laisvės suvaržymo, pripažinti pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

28. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius, vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 17 punktu, Lietuvos policijos generaliniam komisarui Linui Pernavui rekomenduoja:

28.1. imtis priemonių, kad ateityje pavaldžios policijos įstaigos, advokatams prašant, informaciją apie ikiteisminį tyrimą atliekantį pareigūną suteiktų per įmanomai trumpiausią laiką;

28.2. imtis priemonių, kad pavaldžių policijos įstaigų pareigūnai prievartos priemonės prieš asmenis naudotų tik išnaudojus kitas priemones tiems patiems tikslams pasiekti;

28.3. imtis priemonių, kad pavaldžių policijos įstaigų pareigūnai teismų sprendimus, kuriais suimtiesiems panaikinama kardomoji priemonė suėmimas, po jų paskelbimo vykdytų nedelsiant ir suimtieji iš policijos areštinių būtų paleidžiami per įmanomai trumpiausią laiką.

29. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad informacija apie siūlymų (rekomendacijų) išnagrinėjimą Seimo kontrolieriui turi būti pateikiama nedelsiant priėmus sprendimus dėl priemonių, kurių bus imamasi, atsižvelgiant į Seimo kontrolieriaus siūlymą (rekomendaciją), **bet ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymo (rekomendacijos) gavimo dienos.**

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas